

Vinogradniško obvestilo 7.

TOČA V VINOGRADIH

V kmetijski pridelavi se vedno bolj soočamo z vse bolj pogostimi in vedno bolj silovito izraženimi posledicami klimatskih sprememb. Spremenjeni časi bodo vplivali na dražjo kmetijsko pridelavo zato ker se bodo te težave vedno bolj ekonomsko vključevale v stroške pridelave. Pred nami je čas ko bo hrana postajala vse dražja, za ekonomsko vsaj znosno pridelavo pa bo najbolj pomembno uspešno in pravočasno tehnološko prilagajanje.

Poletna neurja s točo so bila in bodo stalnica vsakoletne kmetijske pridelave, lahko pa na določenih ožjih območjih tudi ogrozijo obstoj in nadaljnji razvoj kmetijske pridelave in obstoječih kmetijskih gospodarstev.

V trajnih nasadih, še posebno v vinogradih je toča kritična točka, od katere je odvisna ne samo pridelana količina in kakovost pridelka, temveč tudi ob ekonomska uspešnost ter preživetje in s tem nadaljnji obstoj predvsem tržnih vinogradnikov. Z gotovostjo lahko trdimo, da je toča trajnim nasadom najbolj nevarna, saj praviloma ne vpliva samo na zmanjšanje letnega pridelka, temveč s potrebno večletno sanacijo vpliva na upočasnen in dolgoročno oviran razvoj pridelovalcem.

V dosednji dolgoletni pridelavi smo imeli redka leta s pojavom spomladanske pozebe in nastankom katastrofalnih poletnih toč, sedaj pa vse bolj ugotavljamo, da postajajo redka tista leta, ko teh dogodkov ni. Ob tem pa postajajo ti pojavi vedno bolj zgodni in tudi vedno bolj siloviti.

POLETNE TOČE LAHKO PREPREČIMO:

- **z uporabo proti točnih raket in letal.** Ta zaščita je vprašljiva iz ekološkega in ekonomskega vidika in se zaradi na dolgi rok nedokazljive uspešnosti v svetu opušča. Uspešna je le na ožjih območjih, zahteva zelo dobro tehnično usklajenost in organiziranost. Velika pomankljivost te zaščite je, da kljub vsem ukrepom toča še vedno pada, ni pa več tako katastrofalna (ni pa povsem izključeno)
- **z napravo proti točnih bočnih mrež,** ki so dolgoročno najbolj pomembna oblika zaščite tržnih vinogradov pred točo. V napravi teh sistemov s sofinanciranjem širše družbe do 90% napravni stroškov je dokazano uspešna in dobra praksa zaščite vinogradov pred točo v Avstriji.

POLETNE TOČE LAHKO OMLIMO:

- **z različnimi oblikami trajno usmerjenih hitrih in učinkovitih neposrednih pomoči prizadetim**, kar pa je zaradi ekonomske situacije države in skupne EU politike vedno manj verjetno. Dejstvo je, da bo za primarno pridelavo v bodoče na voljo vedno manj državnih pomoči, ki velikokrat predstavljajo državno potuho preračunljivim in nesposobnim pridelovalcem
- **z množičnim in aktivnim zavarovanjem**, kar pomeni, da del rizika nosi pridelovalec in del širša skupnost. Vsak pridelovalec ima danes možnost zavarovati svoj pridelek, ob skupni(bodoči) 50% regresirani letni premiji. Ob tem naj pripomnimo, da zavarovalnice danes kot kapitalske družbe vsekakor niso socialne ustanove, sicer imajo veliko različnih zavarovalnih razredov, tako da se je potrebno za vsak produkt tudi izpogajati (združenja imajo cenejša zavarovanja!!) Vsekakor pa bo potrebno v bodoče na državni ravni ločiti med tržnimi (večji delež sofinanciranja zavarovalnih premij) in ljubiteljskimi pridelovalci.

ŠKODO PO POLETNI TOČI LAHKO ZMANJŠAMO:

- **Izberemo primerno lego** saj so določene lege in območja, ki jih pogosteje prizadene toča, zato se, če je le mogoče, takim legam izognemo, ali pa ob napravi nasada vključimo tudi možnost naprave protitočnih mrež.
- **določimo primerno sorto, vzgojno obliko**, prave medvrstne, vrstne razdalje in sistem nasada. Točo lažje prenašajo bolj bujne sorte, kjer so poškodbe na pridelku v primerjavi z ostalimi sortami manjše ob istočasno hitrejšem in boljšem obraščanju po toči. Največ škode je danes v eno šparonskih vinogradih, najmanjša pa v vinogradih z nizkimi dvo šparonskimi oblikami, z ožjimi medvrstnimi razdaljami (manj kot 2,3m) in povišano neprikrajšano listno steno (1,8 m in več).
- Zelena dela zaradi nevarnosti toče vedno opravimo previdno in postopno. Vinogradniki vemo od katere strani v našem vinogradu običajno pade toča, tako lahko na drugi strani trte prej in bolj smelo, kot na rizični strani odstranjujemo listje in zalistnike, ter prikrajšujemo vršičke.
- Vse tržne vinograde z eno šparonsko vzgojno obliko bo potrebno v bodoče, zaradi svoje izredne občutljivosti na poškodbe poletnih toč, obdati z protitočnimi bočnimi mrežami

NAČINI SANACIJE ŠKOD

Po toči, moramo najprej poskrbeti za sanacijo škode.

Preden začnemo s praktično izvedbo sanacije je potrebno vedeti da toča:

- **zmanjša** pridelek, število mladice in količino listne mase
- **odlomi, prekine ali delno zaustavi** normalen pretok hranilnih snovi in asimilatov. Zaradi tega se zavre rast in razvoj preostalih grozdčev tudi do 20 in več dni. Posledica poznih in hudih toč je zmanjšana količina in tudi slabša kakovost grozdja!
- **vzpodbudi intenzivni razvoj novih poganjkov** iz spečih očes, zalistnikov in novega mladega listja. Ta razvoj ima prednost pred razvojem grozdja, zato razvoj grozdja v tem času stagnira. Prav tu je pomemben vinogradnik, ki zna razvoj novo nastalih poganjkov in listja ohraniti zdrave in s vplivanjem na pospešeni razvoj vsaj delno nadoknaditi zaostanek razvoja preostalega grozdja.
- **povzroči večje stroške z dražjo zaščito**, ki je pogostejša zaradi intenzivne rasti mladih poganjkov in listja in se običajno izvrši z najučinkovitejšimi sistemičnimi fungicidi. Ob

tem pa uporabljamo preparate, ki vsebujejo različne oblike biostimulatorjev, ki aktivirajo intenzivni sprejem hranil in omogočijo trti hitro rast in novih listov in poganjkov.

PRAKTIČNI NASVETI VINOGRADNIKOM PO TOČI :

- **opravite čim hitrejšo in temeljito zaščito vinske trte** s takimi sredstvi ,ki istočasno trto ščitijo pred rastlinskimi boleznimi in vplivajo na hitro celjenje ran. Ob tem dodajamo bio stimulatorje bogatimi s huminskimi kislinami (npr pripravki iz morskih alg in drugi...).
- **pri točah ne priporočamo več rezi**, temveč samo odstranitev preveč poškodovanih mladik. Takoj po tem,ko smo trto zaščitili, ocenili škodo i
- **na trti omogočite nov rastni zagon**, za 10 dni se umaknite iz vinograda, kajti trta še posebno v sončnem in suhem vremenu zna zase najboljše poskrbeti sama.
- **ko se vrnemo v vinograd opravimo delno pletev** in pustimo samo tiste mladice za katere izkušen vinogradnik in dober rezač ve ,da so potrebne za razvoj trte in za pridelek v naslednjem letu. Zalistnike odstranjujemo le okrog grozdja!. Na bodočih šparonih odstranimo vse zalistnike razen vrhnjega, ki bo pri bodoči zimski rezi dopolnil manjkajoči del šparona in s tem tudi pridelek ob naslednji trgatvi.
- **po katastrofalnih točah** (80% škode in več) v začetku julija ko na trtah ni ostalo niti listja, trt ne prikrajšujemo, ker lahko v primeru ostrega prikrajšanja (na 3-4 očesa) iz zimskih oces poženejo mladice,ki lahko preslabo dozorele v naslednji zimi pomrznejo in s tem lahko povzročimo v naslednjem letu večji upad pridelka. Na koncih poganjkov bodo pognali zalistniki in speča zimska očesa, rodna očesa na osnovi šparonov pa bodo ohranjena in s tem bo tudi zagotovljen pridelek v naslednjem letu. Ob tem pa upamo na lepo dolgo vročo jesen in na dobro dozorelost lesa sedaj prizadete trte. Po našem mnenju je poletno prikrajševanje trt po katastrofalnih točah opravičljivo le v malih vinogradih na dvo šparonskih vzgojnih oblikah z večjim številom mladik. V tržnih eno šparonskih vinogradih pa to odsvetujemo, tako zaradi stroškov, kot posledic odganjanja bodočih zimskih oces že v tem letu. Vsekakor pa se bo v takih vinogradih potrebno pripraviti na bodočo rekonstrukcijo rezi in vzgoje trte.

ŠKODA PO TOČI DO 30%:

Toča v tem obsegu bistveno ne vpliva na količinsko zmanjšan pridelek grozdja, pod pogojem da je trta bujna in ima dober nastavek in da je v času toče grozdje trdo in še ne zori. Vsekakor pa ta toča vpliva na višje stroške zaščite, več je dodatnih ročnih zelenih del in tudi trgatev moramo zaradi opraviti večkrat.

ŠKODA PO TOČI DO 50%:

V tem obsegu toča vpliva na zmanjšano količino in kakovosti pridelka grozdja. Rast in razvoj preostalega grozdja se upočasni. Zaradi tega lahko ob zmanjšani količini pridelka pričakujemo tudi slabšo kakovost grozdja in vina, razen v primeru ko opravimo večkratno in selektivno trgatev. Toče v vinogradih do 50%, ki prizadenejo vinograd do sredine julija praviloma ne vplivajo na pridelavo v naslednjih letih (pozornost pri naslednji rezi in vezi šparonov), sicer vplivajo na povišane stroške letne pridelave, v naslednjem letu pa lahko pričakujemo povsem običajno trgatev, pod pogojem da zagotovimo dobro regeneracijo in ohranitev zdrave na novo ozelenjene trte vse tja do pozne jeseni.

UKREPI SANACIJE TRTE PO TOČI DO 50%:

- opravite temeljito zaščito vinske trte s sredstvi, ki istočasno trto ščitijo pred rastlinskimi boleznimi in vplivajo na hitro celjenje ran in na pospešen razvoj (biostimulatorji)
- priporočamo samo odstranitev preveč poškodovanih mladik.
- čim hitreje omogočimo sanacijo in regeneracijo listne površine, tako da vzpodbudimo intenzivno rast zalistnikov
- zaščita mladega listja je potrebna do konca meseca avgusta in tudi še septembra (dodatna škropljenja) s polsistemičnimi ali sistemičnimi pripravki

ŠKODA PO TOČI Od 50% -80%

Če toča v tem obsegu prizadene vinograd meseca Maja ali Junija lahko trta do zime zelo dobro sanira te poškodbe. Ko pa toča prizadene vinograde konec Julija, ki je za trto najbolj občutljivi čas razvoja (diferenciacija zimskih oči), tedaj lahko postanejo te poškodbe nevarne za celoten obstoj trte. Samo vroče poletje v Avgustu in nadpovprečno lepa dolga jesen in mila zima zagotavljajo trti preživetje. Poškodbe v tem času na trti že vzpodbudijo razvoj novo nastalih zimskih oči. Poganjki iz teh oči v primerjavi z zalistniki potrebujejo veliko več energije in sonca in praviloma nikoli niso tako dozoreli kot ostali les, zato so tudi veliko bolj občutljivi na nizke zimske temperature.

UKREPI SANACIJE TRTE PO TOČI OD 50-80%:

- brez dolgotrajnega sončnega vremena in dolge tople jeseni bo uspeh sanacija teh trt tudi zelo vprašljiva!
- najprej opravimo zaščito ran pred gnilobo in vdorom gliv in bakterij v les
- vse preostale poganjke pustimo in jih ne prikrajšujemo.
- mlado listje je potrebno zaščititi do konca meseca septembra, kar pomeni dodatna škropljenja s polsistemičnimi ali sistemičnimi pripravki.
- ko so poganjki v velikosti 10 cm opravimo pletev
- Po pletvi, vse preostale zalistnike, pincirajmo na dolžino 5-7 normalno razvitih listov, razen vodilnega, ki ga bomo namenili za dolgi rodni les pri naslednji zimski rezi.

ŠKODA PO TOČI Od 80%-100%:

To točo v vinogradu lahko označimo z izrazom katastrofalna, saj je ob izpadu pridelka že vprašljiv obstoj celotne trte.

Poškodbe v tem obsegu praviloma pomenijo popolni izpad letošnjega pridelka grozdja, prav tako pa tudi izpad pridelka v naslednjem letu. Vso preostalo grozdje je potrebno odstraniti, saj postaja bistveno predvsem preživetje trte. To pomeni, da mora dobro in pravočasno dozoreti les trte.

Katastrofalna toča v vinogradu zahteva dolgoletno sanacijo, lahko pa tudi krčitev in s tem obnovo novega vinograda. To so redke toče in zahtevajo trajno širšo družbeno pomoč vinogradniku, drugače bo vprašljiv obstoj vinogradništva in preživetja prizadetih vinogradnikov. Po tej toči na trti ni listja, ostanejo samo štrclji in povsem prizadete (olupljene, udarjene, prebite, odrgnjene) mladike. Trta ostane brez grozdja, brez listja in vsi razvojni procesi so v rastlini zaustavljeni. Od vseh procesov ostaja pomemben samo eden in to je **preživetje trte.**

UKREPI SANACIJE TRTE PO TOČI OD 80% DALJE:

- za sanacijo, ki bo trajala vsaj dve leti uporabimo vsa že prej omenjena priporočila.
- sanacija trte vključuje praviloma tudi dvoletni izpad pridelka
- regeneracija trte zahteva več pozornosti vinogradnika pri zaščiti, kasneje ko so poganjki veliki 10 cm pomagamo trti z biostimulatorji in foliarnimi gnojili, s katerimi bomo tako vzpodbujali rast, kot tudi vplivali na pospešeno dozorevanje lesa.
- Sanacija po tej katastrofalni toči pomeni tudi odločitev za obnovo in zamenjavo vinograda z novim nasadom

Zaradi neiprosne narave in silovitih vremenskih sprememb postaja kmetijska pridelava vse bolj nepredvidljiva..

Rešitve vidimo samo v uspešnem prilagajanju in v odločnih, skupnih, hitrih in trajnostnih ukrepih, med katerimi je pravilno usmerjena pomoč in hitra solidarnost celotne družbe na pomembnem mestu.

Maribor 10.7.2017

KGZS-zavod MARIBOR
Spec. služba vinogradništvo
Štabuc Roman, Simona Hauptman